

ՄՇԽԿ

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կես տարվան 6 ռուբլ. Առանձին համարները 5 կոպեկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տ է Լ Է Ֆ օ ն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերէն).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզուով.
Յայտարարութիւնները համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպեկ.
Տ է Լ Է Ֆ օ ն № 253.

Օլգա Սաւանիւրովնա Փիթովա և Մարգարիտա Իսախանյան յայտնում են աղբակներին և ծանօթներին, թանգապին ամուսնու և հօր՝

Ի Ս Ա Յ Ե Գ Օ Ր Օ Վ Ի Զ Փ Ի Թ Օ Ե Վ Ի

մահվան մասին, որ տեղի ունեցաւ ներկայ ապրիլի 22-ին. Ամբիօքներ կը լինեն ուրբաթ, ապրիլի 23-ին և շաբաթ, ապրիլի 24-ին, երեկոյան 7 ժամին: Մարմնի յուղակաւորութիւնը կը լինի կիրակի, ապրիլի 25-ին, առաւօտեան 10 ժամին սեփական տնից դէպի Մոզուս և Գէորգ եկեղեցին, իսկ այնտեղից Քօշիկանքի գերեզմանատունը:

Նինա Եգորովնա Տեր-Սիւրսեանց, Ալեքսանդր, Կոնստանտին և Իվան Եգորովի Փիթովներ երեխաներով տեղեկացնում են իրանց թանգապին եղբոր և հօրեղբոր՝

Ի Ս Ա Յ Ե Գ Օ Ր Օ Վ Ի Զ Փ Ի Թ Օ Ե Վ Ի

մահվան մասին:

«Իսայ Եգորովի Փիթով և Ընկ.» ֆիրմայի առևտրական տան ընկերակիցները վշտակցութեամբ տեղեկացնում են անպին ընկեր և ֆիրմայի գլուխ՝

Ի Ս Ա Յ Ե Գ Օ Ր Օ Վ Ի Զ Փ Ի Թ Օ Ե Վ Ի

մահվան մասին:

«Իսայ Եգորովի Փիթով և Ընկ.» տնտրական տան ֆիրմայի գլուխ՝

Ի Ս Ա Յ Ե Գ Օ Ր Օ Վ Ի Զ Փ Ի Թ Օ Ե Վ Ի

մահվան մասին, որ տեղի ունեցաւ ներկայ ապրիլի 23-ին, խնդրում են աղգականներին և ծանօթներին շտրկաւորութիւնը մատուցանում են այն բազմաթիւ աղգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին, որոնք նրա մահվան առիթով ցոյց են տուած իրանց սրտապին կարեկցութիւնները հետադիմելով, համակրանքով և բերանացի կերպով: Աղքատները, 20 ապրիլի 1904 թ.

Պաշտօնը Յարութիւնեան և Նուշանի Վարսեան Բանակները խորին ցաւով յայտնելով իրանց գուտը

ՀԱՄԱՍՓԻՌ ԻՍՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԲԱՍԵՆՑԵԱՆԻ

վաղաժամ մահը, որ տեղի ունեցաւ երէկ, ապրիլի 23-ին, խնդրում են աղգականներին և ծանօթներին շտրկաւորութիւնը մատուցանում են այն բազմաթիւ աղգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին, որոնք նրա մահվան առիթով ցոյց են տուած իրանց սրտապին կարեկցութիւնները հետադիմելով, համակրանքով և բերանացի կերպով: Աղքատները, 20 ապրիլի 1904 թ.

Հանդուրեցաւ ՄԿՏԻԶ ԳԵՈՐԴԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԵՆՆԵՐԻ կինը, եղբայրը, որդիքը և փեսաները իրանց խորին շտրկաւորութիւնը մատուցանում են այն բազմաթիւ աղգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին, որոնք նրա մահվան առիթով ցոյց են տուած իրանց սրտապին կարեկցութիւնները հետադիմելով, համակրանքով և բերանացի կերպով: Աղքատները, 20 ապրիլի 1904 թ.

Հանդուրեցաւ ՄԿՏԻԶ ԳԵՈՐԴԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԵՆՆԵՐԻ կինը, եղբայրը, որդիքը և փեսաները իրանց խորին շտրկաւորութիւնը մատուցանում են այն բազմաթիւ աղգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին, որոնք նրա մահվան առիթով ցոյց են տուած իրանց սրտապին կարեկցութիւնները հետադիմելով, համակրանքով և բերանացի կերպով: Աղքատները, 20 ապրիլի 1904 թ.

Հանդուրեցաւ ՄԿՏԻԶ ԳԵՈՐԴԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԵՆՆԵՐԻ կինը, եղբայրը, որդիքը և փեսաները իրանց խորին շտրկաւորութիւնը մատուցանում են այն բազմաթիւ աղգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին, որոնք նրա մահվան առիթով ցոյց են տուած իրանց սրտապին կարեկցութիւնները հետադիմելով, համակրանքով և բերանացի կերպով: Աղքատները, 20 ապրիլի 1904 թ.

Հանդուրեցաւ ՄԿՏԻԶ ԳԵՈՐԴԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԵՆՆԵՐԻ կինը, եղբայրը, որդիքը և փեսաները իրանց խորին շտրկաւորութիւնը մատուցանում են այն բազմաթիւ աղգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին, որոնք նրա մահվան առիթով ցոյց են տուած իրանց սրտապին կարեկցութիւնները հետադիմելով, համակրանքով և բերանացի կերպով: Աղքատները, 20 ապրիլի 1904 թ.

Հանդուրեցաւ ՄԿՏԻԶ ԳԵՈՐԴԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԵՆՆԵՐԻ կինը, եղբայրը, որդիքը և փեսաները իրանց խորին շտրկաւորութիւնը մատուցանում են այն բազմաթիւ աղգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին, որոնք նրա մահվան առիթով ցոյց են տուած իրանց սրտապին կարեկցութիւնները հետադիմելով, համակրանքով և բերանացի կերպով: Աղքատները, 20 ապրիլի 1904 թ.

Հանդուրեցաւ ՄԿՏԻԶ ԳԵՈՐԴԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԵՆՆԵՐԻ կինը, եղբայրը, որդիքը և փեսաները իրանց խորին շտրկաւորութիւնը մատուցանում են այն բազմաթիւ աղգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին, որոնք նրա մահվան առիթով ցոյց են տուած իրանց սրտապին կարեկցութիւնները հետադիմելով, համակրանքով և բերանացի կերպով: Աղքատները, 20 ապրիլի 1904 թ.

Հանդուրեցաւ ՄԿՏԻԶ ԳԵՈՐԴԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԵՆՆԵՐԻ կինը, եղբայրը, որդիքը և փեսաները իրանց խորին շտրկաւորութիւնը մատուցանում են այն բազմաթիւ աղգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին, որոնք նրա մահվան առիթով ցոյց են տուած իրանց սրտապին կարեկցութիւնները հետադիմելով, համակրանքով և բերանացի կերպով: Աղքատները, 20 ապրիլի 1904 թ.

ճառով ներգործական քայլեր պէտք է առնեն միայն այն դէպքերում, երբ նրանք կարող կը լինեն փաստել կամ անհանգստացնել թշնամուն, աշխատելով ոչ մի վտանգ չունենալ:

Այդպէս չէ եսպօնական նաւատորմի անելիքը: Այլի առաջ ունենալով, որ աշխարհում կարող է առաջ նաւատորմից աւելի թող լինել, նա պէտք է աշխատէ վերջինի Պորտ-Արտուրը կամ Վլադիվոստոկը, ոչնչացնել թշնամու նաւերը, որպէս զի առաջ օժանդակ նաւատորմը գրկված լինի գործունէութեան յենակէտից: Եթէ եսպօնական յինները կանեն մի սոր յուսահատական, բայց անաշուղ լիով, այն ժամանակ նրանց կորուստները շատ մեծ կը լինեն: Իսկ եթէ ծովագետ Տօգօ կընթանայ իր նախկին ձևով, չափազանց զգուշութեամբ, այն ժամանակ Պորտ-Արտուրը և Վլադիվոստոկը կը մնան անվտանգ: Այդ պատճառով եսպօնացիները պէտք է ամեն գոհ աչքի առաջ ունենան, իսկ որ պլաւորն է, գնահատեն ժամանակը:

Բարեկեան Եսպօնացի ածուխ մատակարարելու հարցի առիթով Հեռաւոր Արեւելք հանելու համար «НОВОСТИ» լրագիրը հետեւեալ տեղեկութիւններ է հաղորդում, որը նա բաղել է անգլիական Daily Mail լրագրից: Ռուսաստանը մշակել է մի ընդարձակ ծրագիր այդ գործը կազմակերպելու համար: Այդ ծրագրի համաձայն նախ կը պատրաստուին Հիւսիսային և Բարեկեան ծովերում մեծ թւով փոքր նաւեր, իսկ Միջերկրական ծովում մեծ նաւեր ածուխ մատակարարելու համար դէպի Հեռաւոր Արեւելք: Այդ նաւերը կընթան դէպի չինական չէզոք նաւահանգիստները, իսկ յետոյ նրանց նաւակաւները կը փոխեն, գաղտնի ցուցմունքները համաձայն, հասնել որ և է կերպով Հեռաւոր Արեւելքի առաջ նաւահանգիստներէն մէկին:

Նրան լուսաւորելու համար և այլն: Դրանց միջից ամենից ազատը, համարձակը և եռանդունը տեխնոլոգ-ուսանող Արովեանն է (պ. Արեւելք), որը իր ճառում ցանկութիւն է յայտնում, որ իրանք կեանքում մեծ դիրք տաւան, խոշոր գործերի ձեռնարկին և մեծ գաղափարների իրագործման ծառային: Միւս ուսանողը, Բերուսի Եփրեմ (պ. Ռուսներ), ընդհակառակը, այդ ժամանակի պայմանները ի նկատի ունենալով, ցանկութիւն է յայտնում, որ իրանք լինեն թէև համեստ, բայց բարի և ազնիւ գործիչներ:

Այդ վիճարանութիւնը ընդհատվում է ուսանողական ուրախ խմբական երգով «Րուսական խոնարհ եղբայր», որով և ցած է իջնում վարագոյրը:

Երկրորդ գործողութիւնը ներկայացնում է Բագուի կուրը իր բոլոր հրաշալիքներով. կա նախ սեղանի և բարձր երկրագուններով, Այստեղ են Բերուսի մոմանայած կոստիւմատիւնը ուսանողները Աշխէնի հետ, նա վարում է գործարանի կառավարչի պաշտօնը: Այստեղ են վերնում յիշած քէֆին մասնակցողներից մի քանի իրաւաբաններ և ինժեներներ, մի քանի ուսանողներ և այլն: Իրաւաբաններից կարծես ենք (պ. Բերուսի), որը հենց ուսանողական ժամանակից սերահար էր լուսնաւորական գործողութիւնների ու հետեւում էր ի միջի ալոյց և օր. Աշխէնին, այսօր նա աւելի սաստկացրած եռանդով հետեւում է նոր Աշխէնին, այժմ տիկին Արովեան:

Մի սեղանի շուրջ նստած են երկու շրջանի աշակերտական ներկայացուցիչներ՝ մէկը հին մարդկանց, միւսը՝ հին ուսումնականներ: Այս վերջինի բերանով հեղինակը առում է այն բոլոր ճշմարտութիւնները, որոնք մեր ընթացիկ գրականութեան մէջ մենք յաճախ ենք պատահում, երբ երկու ուսանողներ մօտենում են նրանց՝ ուսանողական կասկածի օգտին տրվելիք երեկոյթի տոմասներ առաջարկելու: Բարեմիտ և միաժամ ծերունի Միւսանան (պ. Արեւելք) վերջնում է տոմսակը, իսկ միւսը, Մեծատուրեանը (Պետրոսեան) հրաժարվում է, առաքելով, թէ ապագին է այդպիսի ուսանողներին օգնել, նրանք շատ զգալի կերպով են չղձել իրանց ճանապարհից և ուղղվելու իսկի միտք էլ չունեն: Այդ ժամանակ Արովեանի խաղաղիցները, թղթախաղում կեղծիք նկատելու պատճառով, աղմուկ են բարձրացնում և սկսվում է մի փառաւոր տուր ու դմիտց և երկրորդ գործողութիւնը վերան յարմար խօսքերով. «այս էլ ձեզ մեր ժամանակակից ուսանողութիւնը և ինտելիգենցիան»:

Երրորդ գործողութիւնը մէջ մենք տեսնում ենք միջին կողմից նաւթային գործի մէջ խրված կառավարիչ Արովեանին, ցերեկը շաբաթական զբաղված գործերով, իսկ զիջիչները ամբողջովին յատկացրած կուրսի թղթախաղին: Իսկ նրա կինը, Աշխէնը, այդ նախկին ուրախազարթ, թղթախաղ ուսանողներին, որին բոլոր ընկեր-ուսանողները կովկասեան վարդ էին անւանում, այսօր իրան դուռ է միայնակ, մոռացված, անբաղդ և անմխիթ: Զոգեկան այդպիսի դրութեան մէջ սերմեր են գցում Կարօյեանի Գոմ-ժուռնալական ցանցերը, նրա առաջարկութիւնը թողնել իրան ջիւր սերուն անաթան ամուսնուն և փախչել, մի բողբ միայն տատանացնում է նրան և երբ նա ախարայ լսում է իր ամուսնու համաձայնութիւնը մի ուրիշ կառավարչի հետ՝ նաւթ գործանալ «յանուն գաղափար» և երբ այդ կեղտոտ դաւադրութեան ի կատար ածելուն չէ համաձայնում գործարանի գործակալաւոր և դուրս է վռնուում, այն ժամանակ նա վճռում է հաստատապէս և փախչում է Կարօյեանի հետ արտասահման, թողնելով այդպիսի դէպքերին յատուկ մի նամակ:

Այդ ժամանակ հիւր է Արովեանի մօտ և միևնոյն իղձախոտ Բերուսին, որը գաւառական ուսուցչի պաշտօն է վարում Երևանում:

Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«Ճ Ա Ն Ճ Ի Մ Ե Չ»
(Նամակ Բագուէն)

Բագուեցիներս ամսիս 20-ին առիթ ունեցանք տեսնելու պ. Կ. Պատրիսեանի այդանուն ինքնուրոյն նոր պիեսը, որի նիւթը վերցրած է մեր ուսանողական և ապա Բագուի չափերուստը ինտելիգենցիայի կեանքից:

Վաղուց էր, որ հայ հասարակութիւնը չէր տեսի իր բնից այդպիսի մի ճշգրիտ հայելի: Նա այնպէս էր իր յուր կտրիլ այդ բանից, որ մեր պրօֆէսիօնալ գրականագէտները զօղով արտադրած վերջի թղթի պիեսներից էլ գոհ էր մնում և փառք տալիս Ալլահին: Պ. Պատրիսեանը լուս. ժամանակին վրա հասաւ Այդ վրա հասնելը, ճիշդ է, անպատշաճ էր, բայց շատ տեղին և ժամանակին:

Պ. Պատրիսեանի պիեսան աւելի զբաղաւորական կտոր-կտոր տեսարաններ են, քան թէ զբաղաւորական մի ամբողջութիւն: Այդ հանգամանքը, սակայն, չէ նուազեցնում նրա բարոյական արժանաւորութիւնը:

Պիեսայի ուսանողները գործողութիւնը պատկերացնում է ուսանողական մի ոչ այնպիսի աղբորտ, բայց համեստ կահաւորած ընդարձակ սենեակ, որտեղ վերջին կուրսի մի շարք ուսանողներ, իրանց վերջնական քննութիւններից յետոյ, սովորական հրաժեշտի քէֆ են սարքում, որից յետոյ նրանք պիտի ցրվին մայրաքաղաքից և մտնեն կեանքի մէջ, ինչպէս նրա հասունացած և պատրաստ մշակները: Քէֆը համեմատ է, ինչ խօսք, ուսանողական սովորական ճառերով լի բազմաթիւ բարի իղձերով ապագայի վերաբերմամբ, անվիճելի խառնուրդով ազատ ժողովրդին ծառայելու:

Հիման վրա յայտնում են, որ առաջին կայանում առաջ նաւատորմը Հեռաւոր Արեւելքում կարող է ստանալ էական օժանդակութիւն և գերազանցիկ եսպօնական ոյժերից: «Berliner Tageblatt» լրագրի մէջ կոմս Բեկենայով այդ առիթով անում է, որ պատերազմը այդ դէպքում ուրիշ կերպարանք կընդունէ: Չը պէտք է մոռնալ, որ եսպօնական նաւատորմը սինչև նաւուն կը մաշվի, իսկ պահեստաւաններ նա չունին: Ներկայումս ուսական և եսպօնական նաւատորմերի անելիքը կարող է լինել հետեւեալը: Ռուսաց էսկադրան պէտք է ամեն ջանք գործ դնէ խուսափելու նոր կորուստներից և պահպանելու Պորտ-Արտուրի ու Վլադիվոստոկը մինչև եւրօպայից կը հասնեն օժանդակ ոյժերը: Այդ հիմնական ծրագրին պէտք է ենթակվի ամեն բան, այն ամենը, ինչ որ կարող է որեւէ կերպով կորուստները վտանգ առաջացնել Ռուսաց նաւերը այդ պատ-

Հիման վրա յայտնում են, որ առաջին կայանում առաջ նաւատորմը Հեռաւոր Արեւելքում կարող է ստանալ էական օժանդակութիւն և գերազանցիկ եսպօնական ոյժերից: «Berliner Tageblatt» լրագրի մէջ կոմս Բեկենայով այդ առիթով անում է, որ պատերազմը այդ դէպքում ուրիշ կերպարանք կընդունէ: Չը պէտք է մոռնալ, որ եսպօնական նաւատորմը սինչև նաւուն կը մաշվի, իսկ պահեստաւաններ նա չունին: Ներկայումս ուսական և եսպօնական նաւատորմերի անելիքը կարող է լինել հետեւեալը: Ռուսաց էսկադրան պէտք է ամեն ջանք գործ դնէ խուսափելու նոր կորուստներից և պահպանելու Պորտ-Արտուրի ու Վլադիվոստոկը մինչև եւրօպայից կը հասնեն օժանդակ ոյժերը: Այդ հիմնական ծրագրին պէտք է ենթակվի ամեն բան, այն ամենը, ինչ որ կարող է որեւէ կերպով կորուստները վտանգ առաջացնել Ռուսաց նաւերը այդ պատ-

Հիման վրա յայտնում են, որ առաջին կայանում առաջ նաւատորմը Հեռաւոր Արեւելքում կարող է ստանալ էական օժանդակութիւն և գերազանցիկ եսպօնական ոյժերից: «Berliner Tageblatt» լրագրի մէջ կոմս Բեկենայով այդ առիթով անում է, որ պատերազմը այդ դէպքում ուրիշ կերպարանք կընդունէ: Չը պէտք է մոռնալ, որ եսպօնական նաւատորմը սինչև նաւուն կը մաշվի, իսկ պահեստաւաններ նա չունին: Ներկայումս ուսական և եսպօնական նաւատորմերի անելիքը կարող է լինել հետեւեալը: Ռուսաց էսկադրան պէտք է ամեն ջանք գործ դնէ խուսափելու նոր կորուստներից և պահպանելու Պորտ-Արտուրի ու Վլադիվոստոկը մինչև եւրօպայից կը հասնեն օժանդակ ոյժերը: Այդ հիմնական ծրագրին պէտք է ենթակվի ամեն բան, այն ամենը, ինչ որ կարող է որեւէ կերպով կորուստները վտանգ առաջացնել Ռուսաց նաւերը այդ պատ-

Հիման վրա յայտնում են, որ առաջին կայանում առաջ նաւատորմը Հեռաւոր Արեւելքում կարող է ստանալ էական օժանդակութիւն և գերազանցիկ եսպօնական ոյժերից: «Berliner Tageblatt» լրագրի մէջ կոմս Բեկենայով այդ առիթով անում է, որ պատերազմը այդ դէպքում ուրիշ կերպարանք կընդունէ: Չը պէտք է մոռնալ, որ եսպօնական նաւատորմը սինչև նաւուն կը մաշվի, իսկ պահեստաւաններ նա չունին: Ներկայումս ուսական և եսպօնական նաւատորմերի անելիքը կարող է լինել հետեւեալը: Ռուսաց էսկադրան պէտք է ամեն ջանք գործ դնէ խուսափելու նոր կորուստներից և պահպանելու Պորտ-Արտուրի ու Վլադիվոստոկը մինչև եւրօպայից կը հասնեն օժանդակ ոյժերը: Այդ հիմնական ծրագրին պէտք է ենթակվի ամեն բան, այն ամենը, ինչ որ կարող է որեւէ կերպով կորուստները վտանգ առաջացնել Ռուսաց նաւերը այդ պատ-

Հիման վրա յայտնում են, որ առաջին կայանում առաջ նաւատորմը Հեռաւոր Արեւելքում կարող է ստանալ էական օժանդակութիւն և գերազանցիկ եսպօնական ոյժերից: «Berliner Tageblatt» լրագրի մէջ կոմս Բեկենայով այդ առիթով անում է, որ պատերազմը այդ դէպքում ուրիշ կերպարանք կընդունէ: Չը պէտք է մոռնալ, որ եսպօնական նաւատորմը սինչև նաւուն կը մաշվի, իսկ պահեստաւաններ նա չունին: Ներկայումս ուսական և եսպօնական նաւատորմերի անելիքը կարող է լինել հետեւեալը: Ռուսաց էսկադրան պէտք է ամեն ջանք գործ դնէ խուսափելու նոր կորուստներից և պահպանելու Պորտ-Արտուրի ու Վլադիվոստոկը մինչև եւրօպայից կը հասնեն օժանդակ ոյժերը: Այդ հիմնական ծրագրին պէտք է ենթակվի ամեն բան, այն ամենը, ինչ որ կարող է որեւէ կերպով կորուստները վտանգ առաջացնել Ռուսաց նաւերը այդ պատ-

Հիման վրա յայտնում են, որ առաջին կայանում առաջ նաւատորմը Հեռաւոր Արեւելքում կարող է ստանալ էական օժանդակութիւն և գերազանցիկ եսպօնական ոյժերից: «Berliner Tageblatt» լրագրի մէջ կոմս Բեկենայով այդ առիթով անում է, որ պատերազմը այդ դէպքում ուրիշ կերպարանք կընդունէ: Չը պէտք է մոռնալ, որ եսպօնական նաւատորմը սինչև նաւուն կը մաշվի, իսկ պահեստաւաններ նա չունին: Ներկայումս ուսական և եսպօնական նաւատորմերի անելիքը կարող է լինել հետեւեալը: Ռուսաց էսկադրան պէտք է ամեն ջանք գործ դնէ խուսափելու նոր կորուստներից և պահպանելու Պորտ-Արտուրի ու Վլադիվոստոկը մինչև եւրօպայից կը հասնեն օժանդակ ոյժերը: Այդ հիմնական ծրագրին պէտք է ենթակվի ամեն բան, այն ամենը, ինչ որ կարող է որեւէ կերպով կորուստները վտանգ առաջացնել Ռուսաց նաւերը այդ պատ-

Հիման վրա յայտնում են, որ առաջին կայանում առաջ նաւատորմը Հեռաւոր Արեւելքում կարող է ստանալ էական օժանդակութիւն և գերազանցիկ եսպօնական ոյժերից: «Berliner Tageblatt» լրագրի մէջ կոմս Բեկենայով այդ առիթով անում է, որ պատերազմը այդ դէպքում ուրիշ կերպարանք կընդունէ: Չը պէտք է մոռնալ, որ եսպօնական նաւատորմը սինչև նաւուն կը մաշվի, իսկ պահեստաւաններ նա չունին: Ներկայումս ուսական և եսպօնական նաւատորմերի անելիքը կարող է լինել հետեւեալը: Ռ

և եկել է Բագու մի նպատակի համար փոքր ինչ փող ժողովելու։ Սա էլ է լուսն գողու- թեան պատմությունը, կշտամբում է իր ընկե- րովը, ինչպես լուսն գողու թեան պատմությունը։ Դեռ բոլորովին չէ փչացած Արթուրի զգացումը է ընկերով կարեկից խաղերից, նրա կոչից՝ թող- նել անարգ ճանապարհով փող դնելը, խոստո- վանում է իր կեղծոտ արարածները և գրկախառ- նվելով ընկերով հետ, ընկերական ջերմ համ- բույրներով խոստում է անում այլ ևս չը դի- միլ այդպիսի միջոցներով։ Այդ ժամանակ լսվում են հրեհի սուրբները և մի ակնթարթում կրակի բոցերը լսվում են գործարանը և շի- նութները։ Այդպիսով ներս է մտնում ար- տաբանը գործակալների կենտրոն և աղետում է աղետով իր գալակին, որը կրակի բոցերի մեջ է մնացած լինում։ Այդ խառնաշփոթության մեջ անհետանում է Արթուրը և մի քաղցից յետոյ ներս է բերում և յանձնում թշուա- մբոր կրակի բոցերի մեջից աղետած գալակին։ Այստեղ վաթսույրը խնամ է։

Ինչ ասել չգործող գործողություն մասին, թեում է, թե նա պիտի լինի նկարագրված ճանին շարունակությունը առելի ընդարձակ չափերով, բայց զգալիորեն, այստեղ հե- ղինակը գալակներ է իր իսկական սկզբուն- քին և կրեք գործողությունների անկեղծ քնա- լիստ պ. Ստալինի մոտ ընդհանուր կեր- պով, առանց մի որ և է պատճառի կամ փա- տի, նորից գալակ է իրենցից և ճանին հե- ղաներին գալակներն է ուղարկում՝ այնտեղ գործելու։ Հիշենք Արթուրին մասնակալի շուրջը ժողովվում են նախկին մարզկապիտու- լիստները և բերանը, որը գեղա այստեղ է, և իր բոլոր բոլոր ինչպիսի (տիկ, Մեկերան) յուր- գործերի ազդեցությունն առի այդ նախկին մարզկալ Արթուրին հետ միասին, որովում են գնալ գալակ և այնտեղ ապրել ու գործել։ Նի- նան, որը ուսանող ժամանակ անտարբեր չէր գեղի Արթուրին և որը, սակայն, հասարակա- կան գործունեության մեջ խաղացել իր զգա- մունքների ցուրտը, Արթուրի ընկերներին, այդ ժամանակ վերջինից նամակ է ստանում, որի մեջ յայտնում է իր զղջումը անապին և ան- մարտի զգացմունքներով տոգորված կար- յանի հետ փակելով և մի ցանկելով է միայն յայտնում իր ամուսնու մաս իրեն ա- զախին ընդունելու։ Նրան նախապատրաս- տում է Արթուրին, ապա ներս է մտնում արդեն արտասանմանից վերադարձած Արթու- րը, որը կատարելապես ներս է մտնում ա- մուսնուց և այստեղ գալակ գնալու ընդհա- նուր խոստումով վաթսույրը ցած է իջնում։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՅԳԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՈՇԵՆԵՐ

Նոյն իսկ գրությունն էլ կարծես, չէ կա- րողանում դիմանալ մեր տարբերակ հասկա- ցողություններին։ Եւ ինչպես դիմանալ խեղճը, երբ մենք չափազանցությունների ենք հաս- ցնում նրան ծառայելու եղանակը։ Եղանակը գե- ղեցիկ քան է, հրաշքներ կարող է գործել, բայց ամեն ինչ, եղանակ էլ ի հարկէ, դրա հետ չափ ու սահման պիտի ճանաչէ...

Այս ճշմարտությունը չափազանց ստիպողա- կան է դարձնում մանաւանդ Ազգագրական Հանգէսի վերջին հրապարակը, որ նորերս լոյս տեսաւ։

Այս հանգէսի խմբագիր պ. Ե. Լալայանի մասին մենք շատ անգամ ենք ասել ունեցել խառնու «Մշակի» մէջ և միշտ գնահատել ենք նրա եղանակը, չարքած տոկոսներով, որով նա կարողացել է ոչ միայն պարբերական հրա- տարակներում ապահովելու նա ազգագրու- թեան գործը, այլ և, որ ասելի գնահատելին է, անձամբ շրջելով մեր գաւառները, հարիւր ու մի զրկանքներով ու տանջանքներով հաւա- քել է ստեղծություններ և տուել է մի շարք աշխատանքական-հասկողական-ազգագրական նկարագրություններ, որոնք աստիճան լիակա- տար փորձերն են մեզանում։ Սակայն այս հանգամանքը չէ կարող խանգարել, որ մենք, շարունակելով այժմ էլ համակարգը տածել գե- ալի այդ արգասաւոր աշխատանքներով, ցոյց տանք և պ. Լալայանի սխալներն ու թե- րութիւնները։

Ազգագրությունը ունի իր ուսումնասիրու- թեան որոշ սահմանները, որոշ միջավայրը- նա պէտք է որոշ ունենայ այն փաստերի հետ, որոնք մի ժողովրդի առանձնապատկերներն են կազմում այն պատմական հողի վրա, ուր նա ապրել է, մշակել է որոշ սովորություններ, աշխարհայեցողություններ և այլն։ Իրեն գի-

նչպէս տեսնում է ընթերցողը, պիտի այն- նիւթը աւելի քան հետաքրքրական է, վերց- րած է մեր առօրեայ կեանքի աղբիւրից, կամ աւելի ճիշդը՝ ճանճից, որի մէջ մենք լողում ենք շարունակ և այդ է պատճառը, որ նա աւելի մեծ աշողութիւն ունեցաւ։ Բոլորն էլ զգում էին, որ դա հանրածանոթ, բոլորի գա- լէն տարած երևոյթներ են, բայց որ ոչ որ այդ բանը հրապարակով, այնպէս պարզ և աշխարհ չէր ասել և ստեց յանկարծ մի- մարդ, որից իսկի չէր կարելի ապասել։

Սակայն իրողությունը այն էր, որ նա ա- սաց, ու էլ լինի ասողը, այժմ մի և նոյն է և ուղաւորությունը այդ ասած ճշմարտութիւ- նից հրաշալի էր...

Ասել թէ հանդիսականներից շատերը իրանց չափազանց վատ էին զգում... Ինչպէս էին նրանք շնչում միմեանց այս կամ այն կծու իրողությունն կտորները իրանց յողությունները դարձնելիս...

Ինչպէս գրական նիւթ, ինչպէս գրամատի- քական արտայայտութիւն, «Ճանիք» ունի իր պակասությունները։ Գեղարեստական կողմը թոյլ է, պիտի այն հիւսվածքը իր ամբողջու- թեամբ շատ բիշ գործողություններ է ներ- կայացնում և մեծ չափով դասախօսութիւն- ներ, բայց և այնպէս նա ունի արժանաւո- րութիւնները, որոնց մասին մենք խո- սեցինք։ Հանդիսականները գոհ ու ան- կեցի շնորհակալ կը լինեն պ. Ե. Ստա- լինից, որից, սակայն, չեմ կարծում, թէ շնորհակալ լինեն նրա ընկերները...

Գ. Փ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՐԵՐ

Այսօր, ապրիլի 2-ին, ինչպէս արդէն յայ- տարարված է, կայանալու է Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական Ընկերությունը ընդհանուր ժողովը։ Բոսնիական հիւանդութիւն է դառել մեզանում չը գալ նշանակված առաջի ժողո- վին և կայացնել երկրորդ անգամ, այնու չը նայելով կեւծ անդամների թիւին։ Այդ ամօ- թալի հիւանդութիւնը կրկնվեց այս ժողովի վերաբերութեամբ էլ։ Սակայն անգամ եկել էին միայն 17 հոգի՝ 103 անդամներից։ Տես- նենք այսօր քանի մարդ ներկայ կը լինի։ Այն ինչ Բարեգործական Ընկերության այս ժողովի առաջ կանգնած են բուսական խոշոր հարցեր։ Բացի սովորական նախաշաղկներն ու ընտրութիւնները, կայ Սուրբազանի որա- նցի առաջին հաւեւեւութիւնը—պէտք է հետա-

տուիւն, ազգագրությունը պահանջում է լըր- ջութիւն, ճշգրտութիւն, յայտնի սխառն, ծրա- գիր։ Մենք կարողացինք պ. Լալայանի «Գող- թան գաւառը» և գտնում ենք, որ նա շատ տեղ շատ է շեղվում գիտութեան այս հիմնա- կան պահանջներից։

Ամենից առաջ մի օրինակ, թէ ինչպէս է պ. Լալայանը վարվում հնագիտական հարցերի հետ «Գողթանի» նկարագրութեան մէջ մենք տեսնում ենք երկու լուսատիպ պատկեր։ 1) «Մարմանի» գիւղը, որի տակ ուսուներէն և Ֆրանսերէն լեզուներով հետեւալ մակագրու- թիւնն է զգված։ «Գիւղ, ուր ապրել է հայոց այրուքին հնարող ս. Մեսրոպը և 2) «Մեսրո- րաւան», որի տակ նոյն լեզուներով զգված է. «Ս. Մեսրոպի (Մ. Գալ) շինած եկեղեցին»։ Մեր պատմութեան հին հարցերին փոքր ի շատէ ծա- ռօթ մարդու համար պ. Լալայանի այս խօս- քերը պատմական խոշոր գիտելիքներ հիւսե- լորդ դարից մինչև այսօր անխախտ մնացած մի եկեղեցի, երկակայեցէր Մեսրոպի գիւղի 1500-ամեակի շնորհիւ գտնված ու որոշ ցոյց տուած այն տեղը, ուր մեծ մարդը իր գիւղի առաջին միջոցն արաւ, այն տեղը, ուր նա հաստատեց իր դպրոցը։ Ինչպէս չասել, թէ արանք խոշոր գիտելիք են։

Հասկանալի է, թէ ինչ հետաքրքրութեամբ պիտի դուր նայէք այն փաստերին, որոնցով պ. Լալայանը հաստատում է այդ մեծ գիւղու- լը։ Եւ պ. Լալայանն ունի իր ապացոյցները։ Նա ասում է, թէ կայ «գաղթող աւանգութիւն»։ Գիւղի և վանքի անունը Մարմանի է, թէ գի- տէ, ինչ ծագում ունի այդ անունը։ Բայց բա- ական է, որ նրա մէջ կան Մեսրոպ անուն մէջ եղած տառերից մի քանիսը, և ան կայ երկրորդ ապացոյցը—Մարմանի կամ Մե- րոբանի, մի և նոյն չէ։ Այդ «կամը», ինչ- պէս յայտնի է, շատ ու շատ բանից է ապա- ցուցել մեր մէջ, բայց ոչ որ այլ ևս չէ հաւա- տում այդ ապացոյցներին։

Գոնէ պ. Լալայանը բաւականապէս ասելով,

բերովի այդ գեղեցիկ ու միեմարական հիւ- նարկութիւնով, կայ Սուրբազանի այրու խըն- գիւրը, կայ հանգուցիալ կտակած բնակարա- նին տրանալու հարցը, և այլն։ Իսկ այդ- քան լուրջ հարցեր վճռել 15—20 ձայնով մի- այն կատարելապէս անպատուութիւն կը լինի ընդ- հանուր բարեգործութեան գաղափարի համար։

Յիշատակներ միմիայնութեան մէջ, ինչպէս հաղորդում են լրագիրները, ներկայումս մշակ- վում է մի նոր ծրագիր, որով պէտք է կար- գաւորել գործակալությունների և առհասարակ առևտրական և արդիւնազորական հիմնար- կութիւնների բոլոր ծառայողների աշխատանք- քը։ Մարզկալում օրէնքի հիւմը ընդունված են Անդրկայում, Յրանսիայում և Գերմանիայում այդ մասին գոյութիւն ունեցող օրէնքները։ Օրէնքը վերաբերվում է վաճառականների, խա- նութիւնների, գործարանների, ֆաբրիկաների, գրասենյակների, բանկերի, երկաթուղիների, նաւերի և այլ հաստատութիւնների ծառայող- ներին։

Մարզկալում է հիմնել առևտրական երկաթուղի- ների բոլոր ծառայողների փոխադարձ օգնու- թեան ընկերություն։ Ընկերութեան անդամ- ների վրա պարտք է դրվում, բայց դրամական ժամանակաւոր օժանդակութիւնից, ծառայող- ների այրիններին և որբերին օգնել գործ ձա- րելու մէջ։

Լրագիրները հաղորդում են, որ բժշկական քննութիւնների յանձնաժողովում այս տարի բժշկութեան իրաւունք ձեռք բերելու համար քննութիւն են տալու 6 կիմ, որոնք սովո- րել են արտասահմանում և ունեն այնտեղի դիպլոմներ։ Գրանցից 5-ը ռուս են, մեկը հույ- ներ։

Բազում մտադրութիւն կայ քաղաքային գումարներից 2250 ռ. ներկայ թիւին նպաստ տալ տեղական կիրախորեայ ուսումնարան- ներին։

Կիւնից հեռագրում են «Էքս» լրագիրին. «Առեւտուր կանգ է առել։ Մի քանի երկրոր- րական ֆիրմաներ դադարեցրին վճարումները։ Բացվում են նոր սեանկութիւններ։ Հաստատ- վում են խօսկութիւններ։ Գանգատվում են գոր- ծերի վատութիւնից»։

Հարց է յարուցված նշանակելու մի փոքրիկ տուրք Կարմի Սաչի օգուտին արտասա-

թէ ժողովրդի մէջ կայ այդպիսի մի աւանգու- թիւն։ Ամեն մէկը կարող կը լինէր վերաբեր- վել այդ աւանգութեան, ինչպէս ինքն է կա- մնում։ Բայց պարտք ոչինչ կասկած չը թո- ղող փտաւանութեամբ ասում է. «Այս աւանգու- թիւնը հաստատվում է Մովսէս Ստեփանյու- հետեւալ վկայութեամբ. (ս. Մեսրոպը) գնում բնակում է Գողթն գաւառում, ճգնաւորի կեանք վարելով։ Ցոյց է տուած և Սուրբազան պատ- մութեան պատշաճաւոր գլուխը Հաստատվում է, —ասում է պ. Լալայանը։ Բայց ինչպէս է հաստատվում, թէ է այն ցուցմունքը, որ Մեսրոպը բնակվել է այն իսկ տեղում, որի պատկերը տուել է պ. Լալայանը։

Մենք նախ և առաջ չենք հասկանում, թէ ինչ միտք ունի վկայութեան կանչել Մովսէս Ստեփանյանը, քանի որ սա Մեսրոպի կենսա- գրութիւնը արտագրել է Կորինի աշխատու- թիւնից։ Եթէ պ. Լալայանը դիմէր այդ ժա- մանակակից կենսագրողին, նրա մօտ էլ կը գտնէր մի և նոյն ցուցմունքը—այն, որ Մե- րոպը եղել է Գողթն գաւառում, բայց թէ նրա թիւ կողմում, թէ գիւղում,—այդ անյայտ է։ Յայտնի է, որ Մեսրոպ անունը միայն Սու- րբազանից է գործ ածում, մինչդեռ Կորինը և Լալայան ֆաբրիկան հայոց տառերի գիւղի հե- ղինակին անուանում են Մաշուց, այնպէս որ այժմ, երբ Սուրբազան պատմութիւնը արքան կապահանքի է ենթարկված, ամենք լաւ են համարում գործ ածել Մաշուց անունը։

Նա ասում է. «Զօկն ու Զօկաստանը, լինելով Կովկասի գաւառական անկիւնների մէջ ամենապատուաւոր (?)», ամենապատուա- ազ- գապական ինքնուրոյնութիւնն է ներկայաց- նում։ Եթէ ճիշդ է այդ, ոչինչ չուներ ասե- լու։ Եւ այդտեղ ազգագրողի համար կարող էր մի չափ լինել,—ասալ մենք, ինչ կայ, Բայց պ. Լալայանը—թող ներվի այն այս ենթադրու- թիւնը—կամեցել է որ, այնուամենայնիւ, Գող- թանի նկարագրութիւնն էլ լայնածաւալ լինի, ուստի լցրել է նրան այնպիսի տեղեկութիւն- ներով, որոնք աւանագին ոչինչ կապ չունեն

մանից ներմուծվող շաշուլիւթեան բոլոր առար- կանքների և ծովային ու զետային նաւագնացու- թեան I և II կարգի առմաստները վրա։

Այլ քաւանդութիւն միւր դրում են. «Ներկայ ապրիլի 15-ին նշանակված էր այս- տեղի մեղադանների աւագի և նրա օգնականի ընտրութիւնը։ Ժողովին ներկայ էր և պ. դա- ւառապետը։ Միաձայն հաւանութեամբ վեր- ընտրվեցին պ. Յակոբ Մանգիսեան աւագ և պ. Գերնիկ Սափակեան—աւագի օգնական. պ. Մանգիսեան իր կողմից յայտնեց, որ անհրա- ժեշտ է և մի երկրորդ օգնական՝ առանց սոսիկի և մասնաւոր արեց իր թեկնածու Միկայիլ Սուրբազանին։ Տեսնենք, թէ ընտ- րող հասարակութիւնը կը ամչ իր հաւանու- թիւնը»։

ԲԱՐՈՒԻՑ միւր գրում են. «Երկրորդ ամիսն է ինչ լուսն ենք, որ պ. Պապովանը պատ- րաստվում է համերգ տալու վերջապէս, եր- կար սկստելուց յետոյ, կիրակի, ապրիլի 18- նի, տեղի հասարակական ժողովարանի դահ- լիւնում կայացաւ պարանիստերը «Մասունցի Դաւիթ»-ը 2. գործ. և 6 պատկերով, սօյո և խմբական ժողովրդական երգերից ու պարե- րից, պատմական հազուամենկից, մասնակցու- թեամբ սիրողների և մօտ 50 հոգուց բաղկա- ցած երգեստ խմբի։ Հասարակութիւնը հետա- քրքրվելով քնացել էր կօնցերտի, որը սակայն վերին աստիճան թոյլ և անզգին անցաւ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԵՈՒՐԸ

Լուրեր ուսումնական փոխտուրքեան մասին։ Հեռագիրները արդէն հաղորդեցին, որ Եւաթ- նիան փոխառութիւն է կնքում Անգլիայում և Ամերիկայում։ Վերջին լուր էր պտտում, որ Ռուսաստան ևս մտադր է փոխառութիւն կնքել, սակայն այդ լուրը հերքելու հեղինա- կաւոր աղբիւրներից։ Այնուամենայնիւ Լօն- դօնի և Պարիզի լրագիրները շարունակում են յայտնել, որ Ռուսաստանը ամենակարճ միջո- ցում փոխառութիւն կը կնքէ պատկերազմական կարիքների համար։ «Times» լրագրի Պարիզի թղթակցից այդ փոխառութեան նոյն իսկ ման- րամասնութիւններն է հաղորդում։ Ընդհանուր գումարը հաւասար է 320 միլիօն րուբլու։ Փոխառութիւնը կը լինի 5 տոկոսաբեր, և օր- լիկացիները պէտք է ծախեն 98 ռ. ամեն մի հարիւրը։ Գլխաւոր միջնորդները այդ օր- լիկացիները տարածելու համար կը լինեն

ազգագրութեան հետ։ Այսպէս, պ. Լալայանը մի առ մի թւում է, թէ Գողթն գաւառից ովքեր են համայնաբանական կրթութիւն ստա- ցել և ինչ պաշտօններ են նրանք վարում։ Յիշատակված են, թէ կենդանիները և թէ մե- ռածները։

Այս օտարտի նորմուծութիւնը նախ և ա- ռաջ որոշ ծրագրի, սխառնի բացակայութիւնն է ցոյց տալիս։ Պ. Լալայանն ուրիշ գաւառ- ների նկարագրութիւններ էլ և տուել իր «Հաւա- ղէսի» զանազան հատուկութիւնները, բայց, որքան յիշում ենք, ոչ մի տեղ էլ չէ դրել համայնա- րանականների ցուցակ։ Շատ հետաքրքրական պիտի լինէր իմանալ, թէ պ. Լալայան ինչ պիտի անէր, եթէ, օրինակ, սկսէր նկարա- գրել Թիֆլիսը, հաւատարմի մնալով իր նոր ծրագրին, նա պիտի տար այստեղից դուրս եկած համալսարանականների ցուցակն էլ։ Բայց հնարաւոր է այդպիսի մի գործ։ Գոնէ պ. Լալայանի համար—ոչ։ Որովհետեւ նոյն իսկ Գողթանի վերաբերմամբ չէ կարողացել լիակատար տեղեկութիւններ տալ։

Ինչ էլ լինի պ. Լալայանի ծրագրերը, ան- կասկած պէտք է համարել, որ նա աշխատում է գիտութեան ամուսնով։ Ուրեմն, հենց այս համայնաբանականների ցուցակի մէջ էլ, որ պ. Լալայանն այնքան կարեւոր է գտել գիտու- թեան համար, ներքի պէտք է լինէր որոնել ճշգրտութիւն, լրջութիւն, լաւատեղեկութիւն։ Այդ բոլորի փոխարէն մենք գտնում ենք այնքան վայրկիւրով, ծախ ձեռքով գրած, հում, անմշակ տեղեկութիւններ, որ նրանց կարող ենք մոլ «ազգագրական կուրիօզներ» անունը միայն։

Բերենք մի քանի փաստեր։ «Նշանաւոր է նաև պ. Կարապետ Ստեփա- նեանը, որ աւարտել է Մօսկվայի համալսա- րանի բժշկական բաժինը և հաստատված է Թիֆլիսում։ Պարտք այժմ Ներսիսեան դպրա- նոցի հոգաբարձու է և մի ժամանակ եղել է Թիֆլիսի հայոց Հրատարակչական ընկերու- թեան վարչութեան անդամ»։ Բժիշկ Ստեփանեան,—կասենք պ. Լալայա-

